

Yabancı memleketlere gönderilecek Devlet memurları hakkında kanun lâyihası ve Bütçe ve Maarif encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümen mazbatası (1/131)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât umum müdürlüğü

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/2337

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Yabancı memleketlere gönderilecek Devlet memurları hakkında Maarif vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 8.VII.1943 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Yabancı memleketlere gönderilecek Devlet memurları hakkındaki kanun lâyihasının gerekçesi

Muasırların bilim, fen ve sanatın bütün ileriliklerinden zamanında haberdar olmak kesin bir ihtiyaç ve zaruret halinde kendini hissettirmektedir. Bu ihtiyaç ve zaruretin yalnız gençlerimizin yabancı memleketlere talebe vaziyetinde gönderilerek yetiştirilmesiyle gereği gibi karşılanamayacağı da meydandadır. Bilhassa kendi muhitlerinde yetişmiş bilim, idare ve teknik adamlarımızın yabancı memleketlerdeki ilerlemeleri de yerinde ve bizzat görüp takip etmeleri ve bu suretle yurda daha geniş faydalar temin edecek hale gelmeleri gereklidir. İşte, yabancı memleketlere gönderilecek Devlet memurları hakkındaki ilişik kanun lâyihasının hazırlanmasını gerektiren sebeplerin başında, yabancı memleketlerle memleketimiz arasında bu esaslı kültür münasebetlerinin kurulup genişletilmesi zarureti gelmektedir. Memleketimizin yüksek menfaatlerini şiddetle ilgilendiren bu gibi temas ve münasebetlerin kurulup genişletilmesi ise bugünkü mevzuatımız dahilinde gereği gibi temin olunamamaktadır.

2161 ve 3129 sayılı kanunlarla Milli Müdafaa vekilliği mensuplarının yabancı bir memlekette hizmet görmek veya ihtisaslarını arttırmak üzere gitmeleri takdirinde maaşlarını almak ve esas vazifeleriyle irtibatları baki kalmak suretiyle dört seneye kadar mezun sayılmaları sağlanmış bulunduğu halde, bu maksatla diğer Devlet teşkilâtı mensuplarının mezun sayılmaları kabil olmamaktadır.

Teklif edilen ilişik lâyihanın birinci maddesine göre, 1416 sayılı kanunun hükümleri dairesinde tahsil için yabancı memleketlere gönderilen talebeden başka, Devletin muhtelif bilim, teknik ve idare hizmetlerinde bulunanlarla, her derecedeki öğrenim müesseselerinde çalışan profesör, öğretmen, doçent ve asistanlardan ehliyet ve liyakatleri görülenlerin bilgilerini arttırmalarını, staj yapmalarını ve bilhassa yabancı bir Devletin göstereceği arzu üzerine o memleketin bilim ve idare teşkilâtında istihdam edilmelerini temin maksadıyla mezunen yabancı bir memlekete gitmelerine müsaade olunması muvafık görülmüştür. Yabancı bir memleketle kendi memleketimizin bilim ve ihtisas sahiplerinin muvakkaten değiştirilmeleri imkânı da, bu maddenin ahkâmı içinde ayrıca dikkate alınmış bulunmaktadır.

Aynı madde ile, yabancı memleketlere gitmelerine bağlı oldukları vekillikler tarafından lüzum

görülenlerin mezun buldukları müddetçe maaş veya ücretlerini alabilmelerinin temini düşünüldüğü gibi herhangi elverişli bir vaziyette ihtisas veya staj yapmak üzere kendi hesaplarına yabancı bir memlekete gitmek arzusunu göstererek bu hususta vekilliğinin muvafakatini alacak olanların maaşsız veya ücretsiz mezun sayılabilmeleri de derpiş olunmuştur.

İkinci madde ile 788 sayılı Memurin kanununun 78 nci maddesi hükümleri dışında olarak, maaş veya ücretlerini almak şartıyla, yabancı bir memlekette vazife deruhte etmeleri, ihtisas veya staj yapmaları için mezun sayılanların bu maaş veya ücretlerinin ne suretle verileceği hususu tesbit edilmiş ve bunlar ilgili vekilliğin göstereceği veya kabul edeceği bir lüzum üzerine yabancı bir memlekete gönderilecekleri için, o memlekette buldukları müddetçe meslek veya vazifeleriyle irtibatlarının bâki kalması, terfi haklarında ve 1683 sayılı kanun hükmüne göre de tekaütlük haklarından mahrum edilmemeleri lâzım geleceği teyit olunmuştur. Mezun sayılanların terfi ve tecziyelerine ait muamelelerin nasıl yapılacağı hususunda ayrı bir hüküm konulmasına da zaruret görülmüştür.

Yabancı bir memlekette ihtisas veya staj yapmaları bağlı buldukları vekillikçe lüzumlu veya uygun görülenlerin aldıkları maaş veya ücretle bütün zaruri masraflarını karşılamaları her zaman mümkün olamayacağından icabı halinde bunlara, gidış geliş yol paralarının, bilim ve ihtisaslarını arttırmaları veya stajlarını yapmaları için gereken masrafların verilebilmesi de dördüncü madde ile temin edilmiş ve buna mukabil mükellef tutulacakları mecburi Devlet hizmetlerini yerine getirmelerini sağlamak üzere lâyihanın beşinci maddesine gerekli hükümler konulmuştur.

Bu kanunun yürürlüğe gireceği tarihten önce İcra Vekilleri Heyeti kararıyla yabancı memleketlere bir öğretim veya ihtisas hizmeti görmek üzere gönderilmiş olanların da aynı haklara sahip kılınmaları gerekli görüldüğünden, muvakkat madde ile de bu cihet temin edilmek istenilmiştir.

Bütçe ve Maarif encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümen masbatası

T. B. M. M.

Bütçe ve Maarif encümenlerinden

Mü. Mu. En.

Esas No. 1/191

Kurur No. 1

16 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

Yabancı memleketlere gönderilecek memurlar hakkında Maarif vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 8 . VII . 1943 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve taraflarından Encümenimize havale buyurulan kanun lâyihası Maarif vekili ile Maltiyeye vekilliği mümessili hazır buldukları halde Encümenimizde tetkik ve müzakere olundu.

Kanun lâyihası, Devlet hizmetinde bulunan bilim ve ihtisas sahibi vatandaşlara bir müddet yabancı memleketlerde veya yabancı Devletler nezdinde çalıştırılmaları için izin verilebilmesi yahut bilgilerini, görgülerini, ihtisaslarını yabancı memleketlerde arttırabilecek memurların

da bu maksatla bu memleketlere gönderilebilmesi hususunda Devlete gereken salâhiyetleri vermek maksadiyle tanzim olunmuştur.

Kanunun ihtiva ettiği hükümlerin esas itibariyle bu maksadın husulüne yardım eder mahiyette buldukları, ancak bunların bazı cihetlerden tavzihlerine, bazı hükümlerin de teklife eklenmesine Encümenimizce lüzum görülmüş ve kanun lâyihası aşağıda arzolunan esaslara göre ilişik şekilde değiştirilmiştir:

Hükümet teklifinin birinci maddesi Devlet memurlarına yukarıda işaret olunan maksatlarla beş seneye kadar izin verilebileceğine dair olan hükmü ihtiva etmektedir. Mülhak bütçe-

lerle vilâyet hususî idare bütçelerinden aylık alan memurların da bu kanun hükümlerinin şümülî sahalalarına sarîh olarak girmeleri ve yabancı bir memlekette veya yabancı bir Devlet nezdinde vazife görmeleri için kendilerine izin verilmiş olan memurların Devletçe lüzum görülmesi halinde izinlerinin uzatılmasının mümkün olabilmesi böyle bir kanun teklifine saik olan fikir ve ihtiyaçlar bakımından Encümenimizce zarurî görülmüş ve birinci madde buna göre değiştirilip genişletilmiştir.

Maddenin (a) fıkrasına göre memurlara verilecek iznin 1312 sayılı Türk vatandaşlığı kanunu hükümlerinin icabına uyularak İcra Vekillerî Heyetî kararına iktiran ettirilmesi, (b) fıkrası hükmünden istifade edecek memurlarda da tahsil ve hizmet bakımlarından muayyen zarurî ve asgari şartlar aranması lüzumlu görülmüş ve buna göre maddeye gereken kayıtlar eklenmiştir.

Hükümetçe teklif olunan lâyihanın ikinci maddesindeki esaslar yerinde görülmüş ve bunlar muhafaza edilmekle beraber maksadın daha fazla vuzuhla ifadesini temin için bu maddede de bazı şekil değişiklikleri yapılmıştır.

Hükümet teklifinin üçüncü maddesi bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak maksadıyla yabancı bir memlekete gitmelerine izin verilenlere icabında staj masrafiyle birlikte gidış ve dönüş yol parası da verilebileceğine dair hükmü ihtiva etmektedir. Encümenimiz bu gibi memurlara verilecek gidış ve dönüş yol parasının bir kereye munhasır kalması ve verilecek para miktarının da Devletçe kabul edilmiş sabit esaslardan birine bağlanmasını lüzumlu görmüş ve maddeyi buna göre değiştirmiştir.

Hükümet teklifinin dördüncü maddesi bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak maksadıyla yabancı memleketlere gitmelerine izin verilen ve izinli oldukları müddet içinde aylıklarını da alan memurların Devlete karşı yüklenecekleri mükellefiyete ve bu mükellefiyeti yerine getirmiyenlerin karşılaşacakları cezai müeyyidelere, Devlete karşı hizmet mükellefiyetini yerine getirmeden başka bir işe girmeleri bu hizmetleri alanların görecekları cezaya dair hükümleri ihtiva etmektedir. Bu hükümlerin bazı yönlerden açıklanması ve bunlara maksadı esaslı surette sağlayacak yeni

bazı kayıtların da katılması Encümenimizce lüzumlu görülmüş ve kanunun bu konu ile ilgili hükümlerinin üç ayrı madde haline getirilmesi daha uygun görülerek dördüncü madde değiştirilmiş, beşinci ve altıncı maddelerde yeniden konulmuştur.

Değiştirilen dördüncü madde, birinci maddenin (B) fıkrası hükmünce aylıklı izin alan memurları bu izin müddetinin iki katı kadar mensup oldukları dairelere karşı mecburî hizmet mükellefiyetiyle bağlamakta, beşinci madde izinleri bitenlerin bu konudaki umumî esaslara uygun şekilde vaktinde işlerinin başına dönmelerini sağlamaktadır.

Altıncı madde, izinleri bittikten sonra işleri başına dönmeyenlerin veya izinli buldukları sırada ceza yoluyla memurluktan çıkarılanların veya memlekete dönüp işlerine başladıkları sonra mecburî hizmet müddetlerini doldurmadan vazifeden ayrılan veya ceza yoluyla memurluktan çıkarılanların ödeyecekleri tazminata, bu tazminatı ödemediği başka dairelerde veya şahıslar nezdinde iş alanları ilgili dairelerce yazıyla bildirildiği halde bilerek bu hizmetlere kabul edenlerin görecekları cezalara dair hükümleri ihtiva etmektedir.

Bu kanunun hükümleri dairesinde yabancı memleketlere gidecek memurların seçimlerinin ve gönderilme şekillerinin mazbut bir esasa bağlanması ve bu memleketlerdeki yaşama ve çalışmalarının takip ve kontrol edilmesini lüzumlu ve zarurî gören Encümenimiz bunun nasıl yapılacağını gösteren bir nizamname tanzimini temin gayesiyle kanuna ayrı bir hüküm ilâvesini uygun bulmuş ve yedinci madde bunun için ilâve olunmuştur.

Bazı Devlet dairelerinin yabancı memleketlere izinli olarak gönderdikleri memurlara taallük etmek üzere halen yürürlükte bulunan kanuni mevzuatımız vardır. Bunlardan bu kanun hükümleriyle telifi mümkün olmayanların kaldırılması icabettiğinden bu maksadı sağlamak üzere de sekizinci madde ilâve olunmuştur.

Hükümetin teklif ettiği lâyihanın muvakkat maddesi yerinde görülmüş ve üzerinde yalnız şekle ait küçük bir değişiklik yapılmıştır.

Kanun lâyihasının Muhtelit Encümenimizce değiştirilmiş olan yeni şeklini Yüksek Meclisçe

acele olarak tetkik ve müzakeresi yapılması rica-
siyle ve saygılarımızla Yüksek Reisliğe sunarız.

Bütçe ve Maarif Muvakkat

Encümeni reisi

Bu M. M.

Çorum

Sivas

I. Eker

R. Ş. Sirer

Kâtip

İstanbul

Antalya

Bingöl

F. Öymen

N. E. Sumer

T. Banguoğlu

Bursa

Bolu

Çanakkale

Dr. S. Konuk

H. R. Öymen

S. T. Arsal

Eskişehir

I. U. Aykurt

İstanbul

I. H. Ülkmen

İzmir

M. Birsal

Sinob

I. H. Sevük

Zonguldak

E. Erişirgöl

Giresun

A. Sayar

İstanbul

A. K. Akyüz

Konya

Dr. S. İrmak

İstanbul

H. Kortel

İzmir

E. Çınar

Manisa

F. Kurdoğlu

Urfa

S. K. Yetkin

Zonguldak

H. A. Kuyucak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Yabancı memleketlere gönderilecek Devlet me-
murları hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1. — Devlet teşkilâtında bilim ve idare hizmetlerinde bulunanlardan :

a) Yabancı bir memlekette, ilgili vekilliğin muvafakat ve müsaadesiyle bir öğretim veya ihtisas vazifesi alanlara,

b) Yabancı bir memlekette bilim ve ihtisasa arttırmak veya staj yapmak üzere gitmeleri ilgili vekillikçe tensip edilenlere,

788 sayılı memurin kanununun 78 nci maddesi hükümleri dışında olarak bağlı buldukları vekilliklerce gerek maaş veya ücretlerini almak, gerek almamak suretiyle beş yıla kadar izin verilebilir.

MADDE 2. — Maaş veya ücretlerini almak şartıyla yabancı bir memlekete gitmelerine izin verilenlerin maaş veya ücretlerinin, bağlı oldukları umumî, mülhak veya hususî bütçelerden aynen verilmesine devam olunur ve gerek maaş veya ücretlerini almak, gerek almamak üzere mezun sayılanların meslek veya vazifeleriyle bağlılıkları bâki kalacağı gibi vazife ve memuriyetlerine ait her türlü mükellefiyet ve hakları da saklı tutulur. Bu sırada terfi müddetlerini dolduranların terfi hak kazanıp kazanmadıkları ve tecziyeyi gerektiren hareket-

**BÜTÇE VE MAARİF ENCÜMENLERİN-
DEN MÜREKKEP MUHTELİT NCÜMENİN
DEĞİŞTİRİŞİ**

*Yabancı memleketlere gönderilecek memurlar
hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1. — Umumî veya mülhak bütçe ile idare edilen dairelere ve vilâyet hususî idareleri teşkilâtına mensup memurlardan :

a) Yabancı bir memlekette; ilgili vekilliğin muvafakati ve İcra vekilleri Heyetinin tasvibiyle vazife alanlara;

b) Meslekine ait tahsilini bitirmiş ve ilgili hizmetlerde en az iki yıl başarı ile çalışmış olanlardan bilgi, görgü ve ihtisaslarını arttırmak üzere yabancı memleketlere yollanmaları ilgili vekilliklerce uygun görüleceklerine;

Aylıkları ödenmek veya kesilmek suretiyle beş yıla kadar izin verilebilir.

A fıkrası gereğince verilecek izinlerin müddetleri icabında İcra Vekilleri Heyeti kararıyla uzatılabilir.

MADDE 2. — Birinci madde uyarınca kendilerine izin verilmiş olanların :

a) memuriyetleri ile buna ait her türlü hak ve mükellefiyetler baki kalır. Aylıksız gidenlerden başarı ile dönenlerin de iznli oldukları müddet terfi ve tekaütlüklerinde fiili hizmet olarak hesaba katılacağı gibi bunlardan iznli oldukları sırada terfi hakkını kazananlar da terfi ettirilebilirler.

b) Aylıklarının verilmesine devam edileceklerin bu istihkakları mensup oldukları dairelerin bütçelerinden ödenir.

lerde bulunanların suçlarının ve cezalarının ne suretle tesbit olunacağı, bağlı oldukları vekilliklerce tâyin olunur.

MADDE 3. — İşbu kanunun birinci maddesinin «b» fıkrasına göre mezun sayılanlara icabında gidiş - geliş yol paralarıyla bilim ve ihtisaslarını arttırmaları, veya stajlarını yapmaları için gereken masraflar, ilgili vekillikler bütçelerinden bu maksatla açılacak fasıllardan verilir.

MADDE 4. — İşbu kanunun birinci maddesinin (b) fıkrası gereğince ve maaş veya ücretlerini almak şartıyla kendilerine izin verilenler dönlüşlerinde, kattıkları memleketlerde bilim ve ihtisaslarını arttırmak veya staj yapmak için geçirdikleri müddetin iki katınca Devlete karşı mecburi hizmet mükellefiyetine tâbidirler. Bu mükellefiyet, daha önceden mecburi hizmetini tamamlamamış olanların eski mükellefiyetlerine katılır ve bu gibiler dönlüşlerinde, teklif edilen vasıfeyi kabul etmedikleri veya mecburi hizmetlerini bitirmeden işlerinden ayrıldıkları takdirde, mezun buldukları müddetçe maaş, ücret, yol parası, bilim ve ihtisaslarını arttırma veya staj masrafı olarak aldıkları para tutarının iki katını ödemekle mükellef tutulurlar. Mecburi hizmetini tamamlamadan Devlet teşkilâtı dışında bulunan herhangi bir hususi müessesede iş almak isteyenlerin işbu tazminatı ödediklerini bir vesika ile ispat etmeleri lâzımdır. Bu şekilde vesika gösteremiyen mecburi hizmet mükelleflerini istihdam eden müesseseler bu tazminatı üzerlerine almış olurlar.

Bu kanun uyarınca izin verilen memurların izniyle oldukları müddet esnasında ne suretle terfi hak kazanmış sayılacakları ve disiplin bakımından tabi tutulacakları esaslarla haklarında tatbik olunacak cezaların nasıl verileceği bağlı oldukları vekilliklerce tâyin edilir.

MADDE 3. — Bu kanunun birinci maddesinin (b) fıkrasına göre gönderilecek olanlara yalnız yolda geçen zamana ve bir defaya mahsus olmak üzere unvanı hükümlere göre ve muvakkat memuriyetle gönderilenler misillü harca rah verilebileceği gibi bilim ve ihtisaslarını arttırmaları veya stajlarını yapmaları için lüzumlu masraflar gerektiğçe ilgili vekillikler bütçelerinden ödenebilir.

MADDE 4. — Birinci maddenin (b) fıkrası gereğince gönderilenlerden aylıklarının ödenmesine devam olunanlar izniyle geçirdikleri müddetin iki katı, aylık almıyanlar da izniyle geçirdikleri müddet kadar mensup oldukları dairelere karşı mecburi hizmetle mükelleftirler. Bunlardan daha önce mecburi hizmeti olup da tamamlanmış bulunanların eski mükellefiyetleri de yenisine eklenir.

MADDE 5. — Bu kanun gereğince izin verilenlerden izin müddetleri bitenler hakkında ismin bittiği tarihten itibaren 1108 sayılı Maaş kanununun memuriyetleri tahvil edilmiş olanlar hakkındaki hükümleri tatbik olunur. Ancak sözü geçen kanunun ikinci maddesine 1559 sayılı kanunla eklenmiş olan fıkra hükmünün gidiş ve geliş yol parası verilmiyecek olanlara şumulü yoktur.

MADDE 6. — Birinci maddenin (b) fıkrasında yazılı olanlardan beşinci madde hükmü dairesinde vaktinde işlerinin başına dönmelerinden dolayı istifa etmiş sayılanlarla izinli buldukları müddet içinde ceza yoluyla memurluktan çıkarılanlardan:

a) Aylık almış olanlar izin müddetleri içinde maaş, ücret, yol masrafı, bilim ve ihtisas artırma masrafı olarak aldıkları para tutarının iki katını ödemeğe mecburdurlar.

b) İzinli buldukları müddet içinde aylık almanmış olanlar ise izinlerinin başladığı tarihten itibaren istifade etmiş sayılırlar.

İşbu maddenin (a) fıkrası hükmüne dahil olanlardan memlekette işlerine başladıktan sonra mecburi hizmetlerini bitirmeden vazifeden ayrılanlarla ceza yoluyla memurluktan çıkarılanlar hakkında da aynı fıkra hükmü tatbik olunur.

Mensup olduğu dairede mecburi hizmetini bitirmeden ayrılanlar gerekli tazminatı ödemedikçe veya dairesinin müsaadesi olmadıkça başka dairelerde vazife alamazlar. Buna riayet etmeyenlere ödemeye mecbur oldukları tazminatın tutarı kadar ayrıca ağır para cezası hükmolünür. Bunları ilgili dairenin resmî tebliğine rağmen bilerek vazifeye tayin edenler de aynı miktarda ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Mecburi hizmetini tamamlamadan Devlet teşkilâtı dışında bulunan herhangi bir hususi müessesede iş almak isteyenlerin tazminatlarını ödediklerine dair bir vesika göstermeleri şarttır. Bu şekilde vesika göstermeyen mecburi hizmete tabi memurları ilgili dairenin resmî tebliğine rağmen bilerek kullanan şahıslar bu tazminatı üzerlerine almış sayılırlar.

MADDE 7. — Bu kanun hükümleri dahilinde yabancı memlekete yollanacakların seçilmeleri ve yollanma tarzları o memleketlerdeki yaşama ve çalışmalarının ne yolda takip ve kontrol edileceği ve ne gibi hallerde geri çağırılacakları hususları Maarif vekilliği tarafından hazırlanacak bir nizamname ile tesbit olunur.

MADDE 8. — 1700 sayılı kanunun 15 nci ve 329 sayılı kanunun 34 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Hü.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanunun neşrin-
den evvel bir öğretim veya ihtisas vazifesi almak üzere İcra Vekilleri Heyeti kararıyla yabancı bir memlekete gönderilmiş olanlardan esas vazifeleri uhdelelerinde bırakılanlara ödenmiş aylıklar taallük eyledikleri tertiplerden mahsup olunur.

MADDE 5. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeğe İcra Vekilleri heyeti memurdur.

8 . VII . 1943

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. E. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
H. Uran	N. Menemencioğlu	F. Ağralı
M. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel		F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgüblü	Ş. E. Hatipoğlu
M. V.		Ti V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siron

Muhtelit E.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanunun neşrin-
den önce bir öğretim veya ihtisas vazifesi almak üzere İcra Vekilleri Heyeti kararıyla yabancı bir memlekete gönderilmiş olanlardan esas vazifeleri üzerlerinde bırakılanlara verilen aylıklar taallük ettikleri tertiplerden mahsup olunur.

MADDE 9. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 10. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.